

a zdání (1921), *Malé prózy* (1926), *Medailónky* (1927), *Víry i tůně* (1928), *Miniatury* (1930), *Hranolem křišťálu* (posmrtně 1944). V souhlase s dobovými tendencemi šrámkovské generace, která rozkládá syžetovou linii ve prospěch impresionistického líčení, neobjevuje se v těchto prózách dialog ani epický příběh; jsou to statické, jakoby malířské obrazy, zachycující prchavé okamžiky, vnitřní chvění věcí, náladu krajiny nebo impresi rozpoutaných živelů a davových scén. Ne náhodou se v nich často střetáváme s motivy středověkých umělců, malířů miniatur i nástrojních maleb, kovotepců a zlatníku, sochařů i tvůrců tapisérii, kteří všichni s dokonalou znalostí materiálu, pečlivou technikou a s nekonečnou trpělivostí tvořili svá díla nikoliv pro krátkodechý život, ale pro celé příští generace. Jako by tím chtěl Opolský znovu a znovu symbolizovat své vlastní úsilí, které spočívalo především v soustředěném vypracovávání detailů.

František Palacký

/ 1798 - 1876 /

Historik a politik, autor Dějin národu českého. Krásné literatuře se věnoval příležitostně jako kritik a teoretik, k jejímu prospěchu směřovala i jeho činnost kulturně organizační a práce vydavatelská.

Narodil se 14. 6. 1798 jako syn evangelického faráře-písmáka v Hodslavicích, poblíž památného Radhoště. Studoval na evangelickém gymnáziu v Trenčíně a na bratislavském lyceu (tam se spřátelil s P. J. Šafaříkem a J. Kollárem); v Bratislavě také ukončil teologicko-filozofický kurs. Stal se pak vychovatelem v různých zemanských rodinách na Slovensku a v Uhrách. V r. 1823 odešel do Prahy, kde se jako žák J. Dobrovského věnoval ve službách hraběte F. Šternberka archivní a rodopisné práci. Podnikl několik cest po domácích i zahraničních archívech a knihovnách (Německo, Itálie, Francie, Švýcarsko), na nichž si nejen rozšířil přehled po historických pramenech, ale získal i metodologické zkušenosti. Ty pak uplatňoval ve vlastní práci historické; r. 1838 byl jmenován zemským historiografem. V r. 1848 stál v čele liberálního tábora, byl členem Národního výboru a předsedou Slovanského sjezdu. Po revoluci byl nucen vzdát se veškeré činnosti. V 60. letech stanul opět v čele buržoazní politiky. Jeho politickým ideálem (formulovaným v úvaze *Idea státu rakouského*, č. 1865) bylo zachovat Rakousko jako monarchistický státní a hospodářský celek a přeměnit je ve federativní stát umožňující rovná politická a národní práva všem národům. Po rakousko-uherském vyrovnání r. 1867, které prakticky potvrdilo neuskutečnitelnost jeho politických koncepcí, ustoupil z politického života a věnoval se jen vědecké práci. Zemřel v Praze 26. 5. 1876.

Hlavní význam Palackého je v práci dějepisické. Po vytrvalém pramenném studiu a dílčích pracích, po průpravných německy psaných *Dějínách české slovesnosti* (které zůstaly v rukopise) a po kritickém vydání souboru kronik *Starší letopisové čeští od r. 1378 do r. 1527* přistoupil k široce založeným pětidílným *Dějínám národu českého v Čechách i v Moravě*. Souvisle vyličený obraz národních osudů je v nich doveden od nejstarších dob až do r. 1526. Vycházely od r. 1836 německy, v l. 1848–76 česky; pouze první díl psal Palacký německy, ostatní německé svazky byly překládány z českého originálu. Palacký chtěl tímto dílem, jak píše v úvodu, „posloužit milovanému národu svému věrným obrazem minulosti jeho, ve kterémžto by jako v zrcadle poznal sebe sám a vzpamatoval se v tom, čeho mu potřebl jest“. Ve vyprávěčsky hodnotných, a proto i čtenářsky přitažlivých *Dějínách* je výklad o minulých dějích podložen představou o smyslu historického vývoje a o perspektivním významu české národní existence pro kulturní a politický stav Evropy. Podle tohoto filozofického pojetí se uskutečňoval dějinný vývoj českého národa zápasem mezi živlem slovanským a germánským, tj. v podstatě mezi demokratismem a feudální organizovaností. V minulosti znamenal český národ nejvíce, když dovedl v praxi prosazovat a hájit svobodu společenskou a svobodu svědomí: proto vidí Palacký vrchol dosavadních českých dějin v husitství. V budoucnosti je úkolem českého národa prostředkovat slovanský demokratismus ostatnímu světu, a přispět tak k syntéze hodnot, k vyššímu stadiu společenského života v Evropě. Palackého *Dějiny* byly oporou českého národního hnutí tím, že jeho soudobou ideologii promítaly do dějin, zdůvodňovaly ji dějinnými skutečnostmi a že danou minulost národa vysvětlily jako záruku jeho žádané budoucnosti. Svým pojetím národních tradic ovlivnily veškeré české umění 19. století včetně literatury.

Za studii v Bratislavě vydal mladý Palacký s P. Šafaříkem spis *Počátkové českého básnictví, obzvláště prozodie* (1818). Vystoupili tímto dílem proti dosavadní převažující básnické praxi, zvláště proti poezii Puchmajerových almanachů, a spolu se svým požadavkem „vznešené“ poezie prosazovali i požadavek časoměrné prozodie (tj. zhruba zásadu, že v českém básnictví má být nositelem veršového rytmu střídání dlouhých a krátkých slabik). Tzv. prozodický spor, který byl tímto spisem vyvolán, byl časově prvním velkým generačním konfliktem uvnitř novočeské literatury. Nešlo přitom jen o rozdílné názory na prozodii, nýbrž také o srážku dvou odlišných představ o poezii, starší klasicistické a nové preromantické. Preromantická koncepce určila pak tvářnost české kultury, i když se časomíra v českém verši natrvalo neprosadila.

Vedle praktických pokusů o původní básně, z nichž některé otiskl v *Počátcích*, a o básnické převody (Klopstock, Ossian) věnoval se Palacký také teoretickým otázkám „krásovědným“, tj. estetickým. V *Přehledu dějin krásovědy a její literatury* (č. 1823) se obíral základními problémy estetiky a její vědní soustavy. V rozpravě *Krásověda čili O kráse a umění*

(č. 1827) rozvedl vlastní teorii „estetiky filozofické“; obě studie i jiné drobnější stati jsou naše první původní vědecké práce estetické vůbec. V kritikách sledoval Palacký i českou vědeckou tvorbu a v příležitostných posudcích beletrie se často zamýšlel nad závažnými obecnými problémy české literatury, jako byl vztah umělé poezie k folklórní písni, možnost vzniku tragédie s látkou ze soudobého českého života, věcná pravdivost v historické povídce apod. Český psané stati tohoto druhu vydal knižně v trojdielném *Radhostu* (1871–73).

O českou literaturu se Palacký zasloužil také jako organizátor kulturního života. Z přání soustředit kolem nově založeného Národního muzea (1818), centra vědecké a literární práce (Palacký byl jeho tajemníkem), celý duchovní kvas v národě, vyplynul i jeho návrh na vydávání českého a německého *Časopisu Společnosti vlastenského muzeum v Čechách*. Palacký se stal jeho prvním redaktorem a podle jeho představy měl být časopis jakýmisi „rafiijemi“, které ukazují čas na hodinách národní kultury, a podávat všestranné svědectví o tom, co podnětného se v ní děje. V obrození měl Muzejník (jak se časopis běžně nazývá) význam i pro literární život: otiskoval přeloženou i původní poezii, kritiky a literárněhistorické studie. Český časopis vychází od r. 1827 s pozměňovanými názvy dodnes; německý zanikl r. 1831. Palacký se účastnil i zakládání Matice české (1831), podniku pro vydávání vědecké literatury, a Svatoboru (1862), podpůrného spolku českých spisovatelů.

Výrazná osobnost F. Palackého vyrostla takřka v legendární postavu „otce národa“; bylo tedy symbolické, že právě on položil r. 1868 základní kámen ke stavbě Národního divadla.

Josef Boleslav Pecka (Strahovský)

/ 1849 - 1897 /

Žurnalista a básník, představitel první generace dělnických autorů spjatých se založením sociálně demokratické strany. Tvůrce známých dělnických básní a písní.

Syn tkalce, narodil se 19. 9. 1849 v Praze na Pohořelci. Pracoval jako slévač a tkadlec. Od mládí se sám vzdělával a četl socialistickou literaturu a brzy se účastnil politických zápasů. Celý život i svou literární činnost spojil s dělnickým hnutím a podílel se rovněž na založení české sociální demokracie v r. 1878. Psal do různých časopisů a kalendářů vydávaných pro dělníky, stal se členem redakce Dělnických listů a r. 1874 založil s L. Zápotockým první samostatné dělnické noviny *Budoucnost*. Potom opět vstoupil do redakce obnovených Dělnických listů, přešel s nimi do